



# #metoo i det gröna näringslivet

---

LRFs Jämställdhetsakademi



# Att prata med varandra är första steget

I början av 1900-talet skedde en revolution för jämställdheten. Kvinnor fick rösträtt, fick möjlighet att läsa på universitet, tillgång till fler yrken och leva självständiga liv. Det är saker som vi idag tar för självklara. Det känns nästan skrattretande att tänka att bara ett av könen skulle ha tillträde till demokrati, utbildning och jobb.

I höstas vällde #metoo över världen. Från alla håll i samhället fick vi ta del av vittnesmål om sexuellt ofredande, olämpligt språk och beteende. När jag fick ta del av uppropen inom de gröna näringarna #skiljagnarnafrånvetet, #slutavverket och #visparkarbakut blev jag bedrövad och arg, men inte förvånad. Det är ju saker jag själv har sett och fått ingripa i och berättelser jag har hört från andra, främst kvinnor.

Jag hoppas och tror att #metoo blir vändpunkten för ett mer jämställt samhälle. Att när vi ser tillbaka på tiden före hösten 2017 kommer vi att tänka att de beteenden vi såg före #metoo är helt absurda och galna. Precis som vi nu tycker att det är helt absurt vad kvinnor inte fick göra i början av 1900-talet.

Jag vill tacka alla som har gett sina vittnesmål och de som har tagit initiativ till uppropen. I den här rapporten får ni ta del av några av vittnesmålen från det gröna näringslivet som visar helt oacceptabla beteenden. Alla som är ledare på något sätt har ett ansvar, för normer och kulturer i ett företag, en organisation, på en skola eller en myndighet. Det är viktigt att vi tar ansvar som ledare och visar i både ord och handling när beteenden inte är acceptabla.

Jag hoppas också att rapporten ger er inspiration och mod att prata om frågan med varandra på ert företag, i er LRF-avdelning eller inom er bransch. För första steget mot en förändring är att vi vågar prata om problemen.



Foto: Anders Deros

Palle Borgström

Palle Borgström  
Förbundsordförande, LRF

# #metoo

## – vi har alla ett ansvar

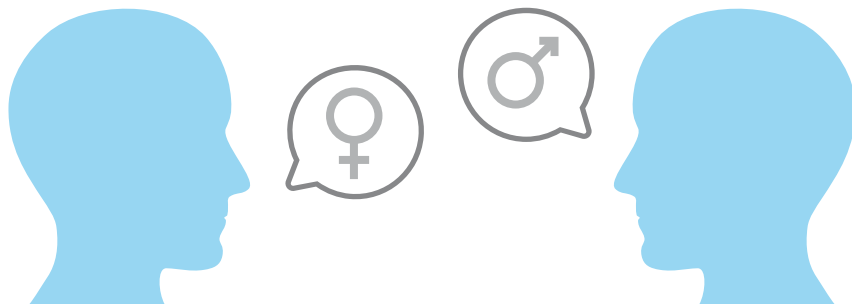
#metoo-uppropan som kom under hela hösten 2017 har tydligt visat att inga delar av vårt samhälle är befriat från trakasserier, övergrepp, sexistiska kulturer och jargonger. Det finns också hos oss i det gröna näringslivet – och denna rapport handlar om det.

**Vi har alla** ett ansvar att arbeta för att få bort dessa farliga, skadliga kulturer och normer, och få ett jämställt grönt näringsliv. LRFs Jämställdhetsakademi jobbar sedan flera år för ökad jämställdhet i det gröna näringslivet, som en tankesmedja.

Jämställdhetsakademien arbetar utifrån insikten att jämställdhet är en nyckel till att nå LRFs vision, om att

de gröna näringarna ska ha en tätposition vad gäller tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft.

Vi vill att fler ska se möjligheter att vara entreprenörer inom det gröna näringslivet. Då kan det inte finnas trösklar som försvårar för kvinnor. Det ska inte behöva vara så att kvinnor som är företagare har svårare att få finansiering för sin verksamhet än män. Eller att kvinnor sällan tar ut någon lön från företaget och som följd får lägre sjukpenning, föräldrapenning och pension. Eller att en kvinna som banar väg och hittar nya företagsidéer på landsbygden kan få höra att hon ägnar sig åt bisysslor medan mannens företagsamhet utgör huvudsyssla. Detta är trösklar som visat sig i tidigare rapporter



och studier som Jämställdhetsakademin tagit fram.

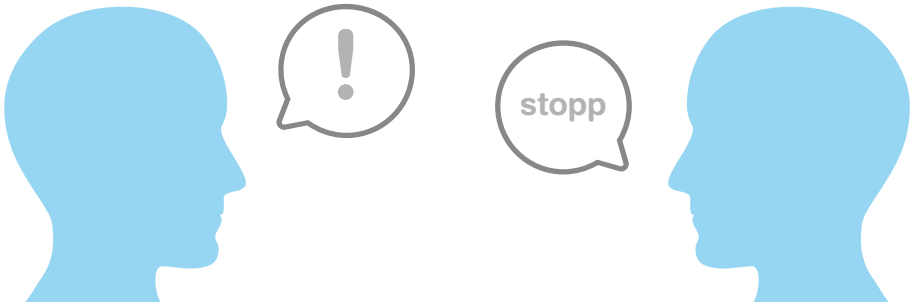
**Men det slutar** inte där. Kvinnor i det gröna näringslivet är lika lite förskönade från trakasserier, övergrepp och sexistiska kulturer som kvinnor i resten av samhället. I den här rapporten samlar vi berättelser från de tre utropp som varit inom vår bransch: #slutavverkat, #skiljagnarnafrånvetet och #visparkarbakut. Berättelserna visar att många kvinnor utsätts för övergrepp, diskriminering, förminskande behandling och trakasserier inom det gröna näringslivet. Vi är tyvärr långt ifrån jämställda.

Vi vill och hoppas att rapporten bidrar till att det förs samtal om jämställdhet,

normer, machokulturer och maktobalanser på många håll inom det gröna näringslivet. Ingen kan längre säga att ”detta gäller inte oss”, eller att jämställdhetsarbetet är färdigt.

För att underlätta konstruktiva och framåtsyftande samtal handlar en del av den här rapporten om vad man kan göra – i en förening, som chef och också som individ. Alla har ett ansvar, och extra mycket åligger det ledare som finns i våra organisationer och företag, både bland anställda och förtroendevalda.

**Tillsammans kan vi sätta stopp för sexism och trakasserier, och arbeta för ett jämställt grönt näringsliv!**





Berättelserna  
om **#metoo**  
i det gröna  
näringslivet

I denna rapport har vi samlat  
**50 #metoo-berättelser** från  
det gröna näringslivet.

Alla berättelser är hämtade från de tre #metoo-uppropen som startats inom det gröna näringslivet. För jordbruket finns *#skiljagnarnafrånvetet*, för skogen finns *#slutavverkat* och för hästbranschen finns *#visparkarbakut*. Dessa tre upprop har **samlat tusentals underskrifter** av kvinnor samt **många hundra berättelser** om #metoo. Uppropen har startats av enskilda kvinnor inom branscherna, kvinnor som därmed har gjort ett stort och viktigt arbete för oss alla i det gröna näringslivet.

Här i rapporten finns alltså endast ett urval av alla berättelser som kommit in i de tre uppropen. Berättelserna är utvalda för att täcka in flera olika branscher, typer av berättelser, tidpunkter för händelserna och så vidare. Några av berättelserna har kortats av utrymmesskäl och i några berättelser har vissa detaljer tagits bort för att avidentifiera enskilda personer.



**Jag är så trött**, trött på att bli kallad fitta och hora. Trött på tafsande händer. Trött på snuskiga sms. Dickpics. Jag vill få vara ifred. Vara den jag är. Inte behöva ha strategier för att undvika trubbel. Alltid tänka mig för, inte vara på fel ställe vid fel tidpunkt. Ibland känns det som om jag måste ha en kille, tillhöra någon, för att få vara ifred. En ensam tjej är lovlig alla dagar i veckan. Jag trodde det skulle vara bättre på Naturbruksgymnasiet än på högstadiet men det är det inte. Lärarna har inte en susning.

**Jag pluggar** på SLU. Jag hade precis börjat dejta en kille och en kväll på dansgolvet hindrade några manliga bekanta oss från att dansa tillsammans. De hindrade oss rent FYSISKT genom att bilda ring kring mig och stå och "torrjucka" på mig och skratta. Det var tydligen okej att liksom befläcka mig inför den person jag tyckte om.

**När föreläsaren** ropar efter den andra föreläsaren på exkursion och säger: "Ah, han är ju hopplös, han är som ett fruntimmer. Det fruntimmer som inte är mindre än 1,5 m från diskbänken är inget att ha." Jag hörde inte detta direkt från föreläsaren utan två manliga klasskompisar kom fram till mig FNITTRANDE och återberättade vad föreläsaren sagt. De frågar mig/utmanar mig att gå bort och säga ifrån: "Ska du inte bli arg nu?" Som om det är mitt ansvar att ta striden mot sexismen bara för att jag är kvinna ...

**Står i baren** på skogis och beställer in en öl. Varpå någon, som visar sig vara en äldrekursare, knackar mig på axeln och säger till mig "Den är bra." Varpå jag frågar "Vad är det som är bra?" Svaret lyder: "Din röv. Den e jävligt bra. Vi stod faktiskt och diskuterade den" Säger han, samtidigt som han nickar instämmande mot sina vänner 2 m bakom mig. Där står ett gäng jägmästarkillar som (på riktigt) tillsammans studerat och betygsatt min kropp.

**Det var** några år sen, som relativt ny lärare på lantbruksskolan fick jag börja med att riva ner bilder på nakna och lättklädda kvinnor som satt lite här och där i gårdskontor och maskinhallar på skolan. Det kändes verkligen inte bra att utsätta våra elever för den kvinnosyn bilderna förmedlade.

**Finns en** fin tradition att skriva i varandras sångböcker på Ultuna, fin tills man får "fina" meddelanden som "Du ska få smaka på kuk någon dag" eller "Ju fullare du blir, desto kåtare blir jag, släpp tag så står killarna på rad"

**Alltså,** var skall en börja? Kanske på naturbruksgymnasiet när killarna i klassen skrek "Kom igen vi tar henne på pattarna". Varpå fyra killar trycker ner en mot en arbetsbänk och klämmer ohämmat på en, samtidigt som den 60-åriga maskinläraren som också är närvarande står och skrattar och säger att det är bra jobbat pojkar.

**På studieresa** vid SLU utbildning med lång bussfärd valde några killar att sätta på en porrfilm, såklart för att provocera oss tjejer som var i stark minoritet på kursen (3 av 40).



**På gymnasiet,** inriktning lantbruk, ensam tjej i klassen. Många kommentarer "Du är inte lika duktig som oss på att köra maskiner för du är tjej", "Det är ju bra att du har stora bröst så vi i alla fall har något att titta på", "Du har säkert legat med läraren för att få så bra betyg". Så mycket tafsande, på bröstet, rumpen och mellan benen. Oftast av någon kille när ingen såg. Ibland på bröstet när många såg och ingen sa något.

**När jag** gick lantbruksskolan för 10 år sen fanns det lärare som vi tjejer undvek att be om hjälp eller vara ensamma med, för de gånger det var tvunget var det ofta kommentarer om ens utseende, sträcka sig över och "råka" dra armen mot bröstet "Oj det var inte mycket till krockkudde inte, hö-hö", eller så ställde de sig bakom riktigt nära och tryckte sitt skrev mot ens rygg. Jag vågade aldrig säga något och många med mig, för de som hade försökt hade mystiskt hoppat ner i betygsskalan.



**Jag jobbade** på en gård som tränare och vid ett tillfälle efter en fest där alla från gården och granngårdarna var med så blev jag plötsligt själv med en av männen. Vi hade både druckit men han var betydligt mer berusad än jag. Han var en av de jag alltid haft stor respekt för och han var social och trevlig så jag kände mig inte otrygg. Han började tjata om sex och jag sade nej. Det blev mer och mer obehagligt och till slut var det som att jag gav upp. Det som skedde var en våldtäkt men det tog tid för mig att inse det då jag ju inte skrek eller slogs. Jag bara slutade att göra motstånd. Dagen efter kom han förbi stallet, var som vanligt och gav mig ett sexpack öl. Jag skämdes varje gång jag stötte på honom efter det. En skam som följt mig hela livet. Jag var bara 17 år och han var 30. Jag har aldrig berättat för någon...

**Min arbetsgivare** gör sig ofta ärende in i omklädningsrummet när jag byter om. Först trodde jag det var rena tillfälligheter men det är det inte. Jag har sagt ifrån men han bara skrattar. Nu klär jag om hemma istället. Min bil luktar gris men det är det värt.

**Markägarens** telefon ringde mitt under en markägarträff vi hade hemma i dennes kök för att diskutera en kommande avverkning. Markägaren tog samtalet då det var en bekant till denne som ringde: "Kan jag ringa upp dig senare, jag har nämligen kvinnobesök!" sa han lite menande till sin bekanta. Då vi satt och diskuterade ett virkesköp kände jag att det inte var läge att opponera mig mot kommentaren, rädd för att gå miste om affären...

**Om jag hade** fått en hundring varje gång jag har fått höra "jag har aldrig sett en tjej med motorsåg" eller "är det verkligen du som ska fälla det här trädet" så hade det blivit en slant. En händelse som jag minns mycket väl var när det kom ett gäng karlar in på gården. De skulle prata om jakten. Fast lutad mot ladugårdsväggen stod en rejäl skiva från ett träd jag fällt. När sambon och jag närmade oss gick de raka vägen mot honom, pekade mot skivan, skakade hand och dunkade rygg "Bra jobbat med den där! Vad är det för träd?". Varpå han drog på axlarna och nickade mot mig "Det får du fråga henne om"





**Manliga kollegor** har frågat om jag har pushup-behå på mig. När jag ifrågasatt varför han undrade tyckte han att jag skulle ta det som en komplimang. Det har kommit män till gården som absolut ska kramas med mig, gärna slänga en arm runt mig och säga hur duktig jag är på att backa släp eller imponerade de är när jag sköter djuren. Låt mig sköta mitt jobb utan kommentarer om min kropp eller hur "duktig" jag är. Behandla mig inte som en kvinna i en mansdominerad bransch. Behandla mig som en människa som brinner för mitt yrke.

**Jag arbetar** som rådgivare. Det finns lantbrukare som jag fasar för att besöka. Någon måste ju ta dem, men jag önskar att vi bara kunde tacka nej till ett par av dem. Jag tycker det är obehagligt med sexanspelningar. En av mina kunder tafsar ofta, jag försöker skämta bort det. Men varför ska jag skaffa strategier för att få ha min kropp i fred?

**Jag var 14 år** och sökte med en kompis medryttarhästar. Vi blev kontaktade av en man som hade en gård med flera hästar, varav två som han behövde hjälp med regelbundet. Vi åkte dit för att provrida, men det enda han pratade om var hur söt min kompis var, och när vi skulle få rida hästarna barbacka till hagen efteråt envisades han med att kasta upp oss och "slant" så att han fick sina händer i våra skrev. Vi sa inget, men åkte snabbt därifrån och svarade inte när han ringde oss ett par gånger innan han gav upp. Vi pratade inte med varandra om det, och berättade inte för våra föräldrar, i stället skämdes vi och låtsades som att det inte hänt.

**Jag är en ung** relativt nyutbildad trädgårdsingenjör och jag vet inte hur många gånger jag blivit trakasserad på mina arbetsplatser inom den gröna näringen. Det har varit både allt från att jag är svag och att min utbildning inte betyder någonting pga mitt kön och sen en hel del sexuella anspelningar. Kommentarer som "Jag ser allt hur du står på alla fyra", "Jag ser rakt igenom alla dina kläder trots arbetskläder och jag gillar det jag ser". "Tur växelspaken sitter så högt upp annars hade ju handen kunnat glida" säger en kollega och smeker mig på insidan av låret i arbetsbilen. En gång började två äldre manliga kollegor "kittla" mig på insidan av låren och i "armhålorna" (brösten) i arbetsbilen för att dom tyckte det var kul.

**I min roll** som säljare får jag ofta sexuella anspelningar. Allt ifrån grova uttryck "dig skulle man ha på alla fyra" till "dina bröst verkar vilja bli utsläppta". Dickpics på helger är inte ovanligt. Vid mässor är det mer regel än undantag. Det kommer skit från kunder och arbetskamrater. De förklarar det med att de tror att jag är tillgänglig för att jag är glad.

**Jag jobbade** på en maskinstation, 20 år gammal, och höll på att smörja gödselspridaren, då kommer en äldre kollega förbi och säger "det där måste du vara riktigt bra på för du vet ju hur det är att få hålet smörjt!"

**Sökte en man** hos ett större företag i fält. Kollegan som följde med mig fram presenterade mig med orden "här kommer en snygg tjej som vill tala med dig", fast jag var där i mitt yrke. Senare berättade mannens chef att han uppskattat mycket att få ha en så snygg tjej hos sig. Inget av detta gjordes av illvilja. Syftet var inte att kränka. Jag fick också uppskattning för det jobb jag gjorde. Men resultatet blev ändå att jag reducerades från min yrkesroll till ett yttre och hamnade i obalans. Dessutom kändes jargongen ovärdig i ett övrigt professionellt företag.



**På mitt första** sommarjobb med att göra uppföljningar av planteringar var det en planteringsförman som kollegorna på kontoret varnade för. Han är så ful i mun sade man. Och det var han! "Ska du inte komma och sitta i mitt knä så får jag ta på dig" osv osv. Han gjorde aldrig något konkret av sina hot, i alla fall inte mot mig. Men hur kunde företaget som jag jobbade på anlita en sådan person att ansvara för ungdomarna ute i skogen när de visste hur han betedde sig?

**På en** personalfika för ett tag sen sa en arbetskamrat att jag var hans ultimata runkobjekt. Alla skrattade med och jag ville bara försvinna av skam och äckel. Men jag orkade inte säga ifrån. Lite kul måste man tåla brukar de säga. Stämningen är rå men hjärtlig heter det. Jag älskar mitt jobb med djuren men har börjat leta annat jobb.



**På en av** mina första praktikplatser på gymnasiet arbetade jag ihop med en anställd som var ganska obehaglig. Jag var ca 17 år och han var ca 35 år. Det var vallskörd och vi hade stannat på gårdsplanen på en av de gårdar vi körde åt. Jag hade på mig helt vanliga arbetsbyxor och stod på traktorstegen och lutade mig in i traktorn för att nå min matsäck och han stod utanför. Han sa "Gör inte sådär!!!". Jag tänker att jag råkat komma åt någon knapp i traktorhytten eller något men säger bara "Vadå vad har jag gjort?". Han: "Du kan inte stå där med din sexiga röv, jag kan ju inte låta bli att stirra på den och någon på gården kan ju se att jag står här och blir hård i byxan av att spana in den lilla praktikantens heta röv." Behöver jag säga att det var väldigt obehagligt att fortsätta dela traktorhytt med denna person.

**Ofta var det** i situationer när ingen annan var med, som till exempel under bilturer, som män – nästan alltid i övre medelåldern – började vara obehagliga. Jag jobbade som djurskötare, och de andra unga tjejerna brukade varna mig för vissa män "se till att du inte blir ensam med honom". Men under bilturer så gick det inte att undvika, och männen kunde börja prata mycket grovt med mig, beskriva samlag, prata om djurs penisar jämfört med mäns, prata om hur ensamma de var. Jag var tonåring och vettskrämd, första gången det hände var jag 13 år. Några gånger försökte de börja ta på mina ben och greppa runt min midja, men jag blev snabbt bra på att försvara mig och på att undvika att vara ensam med dem. Detta hände aldrig när äldre tjejer eller andra män var i närheten.

**Jag var 18 år** och befann mig på en hästgård. En betydligt äldre man, med en maktposition i förhållande till mig, bjuder in mig i vardagsrummet. Han sätter sedan på en porrfilm och börjar onanera. Jag går därifrån med en lärdom om hur det känns när mina gränser passeras.

**Hör fruktansvärt ofta** manliga kollegor tala om kvinnor på ett tråkigt sätt. Ett exempel: arbetsgivaren blev konfronterad av en kvinnlig veterinär om hur saker gått till. Efter att hon lämnat var hans enda kommentar "hon kan inte ha fått kuk på länge så grinig som hon var". Upplever att många anser att kvinnor inte har rätt att bita ifrån och säga sin åsikt utan gör de det så är de bara griniga för att de har mens eller inte fått ligga på länge.



**Jag jobbade** som avbytare. Gårdens ägare var jättesnäll men hade som ovana att utsätta allt unga tjejer som jobbade där för sexuella trakasserier. Han petade mig ofta på bröst och rumpa. Pratade om att "mjölka bondflickan istället för korna". När jag mjölkade kunde han skämtsamt fråga mig om jag inte kunde ta honom också när jag var klar med korna. Detta hände dagligen i ett halvårs tid. Hur mycket jag än sa ifrån fick jag bara skratt som svar. Alla såg och alla skrattade, det var socialt accepterat att "sån är han bara, han menar inget ont". Men han var sån på min och andra tjejers bekostnad.

**Jobbade på en** länsstyrelse med kontroller under en säsong, självklart var de flesta besöken jättetrevliga. Men tyvärr förmörkade ett par stycken hela min sommar. En yngre bonde tryckte plötsligt upp mig mot väggen och tar hårdhänt tag i mig, jag blir livrädd men försöker spela med för att han ska släppa mig. Så fort han gör det springer jag till bilen och hör hur han skrattar efter mig. Vid ett annat gårdsbesök ska jag åka med bonden till ett utskifte, så fort vi är ensamma i bilen kommer förslagen och en hand på låret. När jag säger åt äcklet att skärpa sig skrattar han nöjt och säger att han gillar lite motstånd. Jag börjar bli rädd på riktigt men räddas av att en anställd dyker upp i en annan bil och meddelar något som gör att bonden måste vända. När jag berättar för min kvinnliga chef suckar hon bara och drar några exempel på vad hon själv tvingats stå ut med när hon gjorde kontroller. Mår illa över det här än idag, 10 år senare.

**Jag var 17 år** och gick på gymnasiet långt hemifrån och bodde inackorderad. Jag fick möjlighet att låna en häst att ta med och fick stallplats i samma stall som en klasskompis. En eftermiddag var jag ensam i stallet och ägaren kom in och upp bakom mig och la händerna över mina bröst och sa något i stil med att "de var ju fasta och fina". Det var otroligt obehagligt alltihop, jag sa nog ingenting utan bara slingrade mig ur greppet.



**När jag nyss** hade tagit studenten och börjat jobba på min första arbetsplats, en grisgård, upplevde jag en av slaktbilschaufförerna som väldigt obehaglig. Grisarna hämtades alltid tidigt på morgonen och man var ensam med chauffören när man lastade ut, ett par timmar innan övriga började jobba. Det började med små "oskyldiga" kommentarer, typ: "Fryser du? Kom ska jag värma dig. Hä-hä-hä", Det hela eskalerade för varje gång han kom och hämtade grisar, till slut var det rena sexuella trakasserier och jag var faktiskt rädd för att lasta ut med honom. Då vände jag mig till min chef och berättade om hur det låg till. Jag bad honom prata med chauffören, eller be slakteriet skicka en annan chaufför eller lasta ut grisarna själv. Hans reaktion var dock inte stöttande som jag hoppats, utan ett rungande "Men lilla gumman, han skojar ju bara. Lite får du tåla." Ridå. Bytte arbetsplats ett par månader därefter, och när jag sa upp mig blev chefen mycket konfunderad och kunde bara inte förstå varför jag inte trivdes där.

**På min första** personalaktivitet så varnades jag av andra kvinnliga kollegor för att bli ensam med den höge chefen. Det föll ingen in att se till så att chefen ändrade sitt beteende utan skulden hamnade på mig, som skulle se till att inte försätta mig i en situation som kunde leda till något otäckt.

**På ett av** de första större mötena jag deltog i på min första arbetsplats, där jag var bland de yngsta, frågade en äldre kollega som jag aldrig träffat förr, inför alla på mötet, om min chef bara skulle "sitta där bredvid fruntimret". "Fruntimret" var jag. Jag upplevde det som mycket kränkande att inte bli bemött som människa och kollega utan talad om i tredje person, och jag kände mig förlöjligad och objektifierad.

**Jag kommer** så väl ihåg från en personalfest. Jag och en kollega i branschen (en man) satt och pratade, varvid han plötsligt tar tag i mitt bakhuvud och drar ner mitt huvud mot sitt skrev. Högst osmakligt. Vid ett annat jobbtillfälle tar min dåvarande chef tag i mina skinkor när jag ska klättra upp på en höjd. För att "hjälpa" mig upp. Detta är bara några få saker som man som kvinna tvingats utstå inom lantbruket. Sexism, blickar och kommentarer är vardag.



**Jag var nyvald** styrelseledamot i en av, vid den tiden, större styrelserna inom lantbruket. Ett möte var arrangerat för de största producenterna, merparten män, och inför dom skulle jag presenteras. Ordförande ber mig resa mig upp och säger "Här är XX, nyvald i styrelsen som nu blir lite snyggare." Jag ville sjunka genom golvet, så pinsamt. Om det var utseende som behövdes i styrelsen så skulle de definitivt ha valt någon annan, inte ett ord om mina kvalifikationer eller profession.

**De så** många "fördelar kvinnor har i skogsbranschen" som många pratar om, finns inte. Å ena sidan förminkas man ständigt i och med att en "inte ska sticka ut för mycket", "lite skinn på näsan får du ha", "du får inte vara så känslig" mm . Å andra sidan tydliggörs ens könsidentitet, exempelvis så fort det är tal om någonting förväntas man svara som om man representerar hela kvinnosläktets åsikter.



**Jag har** vid två tillfällen haft högt uppsatta män till bordet, haft deras händer på mina låar under middagen. Asäckligt!

**Kaffebesök** i fikarummet är ju i regel trevligt, ändå går jag ofta därifrån muttrande och grinig om det varit män som hälsat på. Varför? Jo, för efter att de druckit ur sin kopp och alla ska fortsätta med sitt kommer kommentaren till mig att "Den här diskar väl du som tjej?"

**I mitt yrkesliv** så har jag i flera företag och organisationer i lantbruksbranschen stött på män som varit sexistiska. Ändå har de klättrat i positioner, hållits om ryggen. De kan ha fått en reprimand men ALDRIG har de hamnat ute i kylan. Män i lantbruket har ett helt annat svängrum. Man är inne i värmen jämt, automatiskt.

**Jag och en** annan ung rådgivarkollega deltog i Kötttriksdagen för några år sedan. Redan under middagen blev en man läskigt närgången, ivrigt påhejad av sina kompisar. Våra nej verkade bara göra hela gänget mer uppspelta. Efter middagen var dom som iglar efter oss och vi försökte hållas oss undan så gott det gick. Kvällen slutade med att vi bad en man vi kände lite som var arrangör att följa oss en bit till rummet. Han förstod situationen snabbt, för stämningen hade blivit så otäck att vi inte ville gå själva. Men det värsta var att så många såg hur vi trakasserades hela kvällen utan att ingripa eller på något sätt ge oss stöd.

**I den här branschen** ska det alltid badas bastu. Så fort det är en social aktivitet av något slag så ska man bada bastu. Min första trivselaktivitet när jag var nyanställd vid ett skogsföretag var bastu. När jag kliver in i bastun sitter det ett antal nakna 50+ män. Några hade den goda smaken att ha handduk, en badshorts. Men första gången jag träffade några av mina nya kollegor var de nakna, och svettiga. Den situationen är inte särskilt okej. Det blir svårt att ha respekt för dem sen. Jag undrar hur organisationen kan tillåta det?! Efter det har jag slutat att vara med på bastubaden. Många gånger är jag ensam kvinna. Det gör att jag blir exkluderad från sammanhanget. Medan männen umgås gör jag något annat. Går till mitt rum, tar en promenad, svarar på mail, ringer samtal eller väntar på dem i en relaxavdelning (i de fall det finns sådan). Det betyder att de i bastun pratat om saker som jag inte är delaktig i. När jag sedan ansluter till dem känner jag mig alltid utanför.



**Jag blev tillsagd** av en annan äldre jägmästare att jag hade möjlighet att lyckas i den här branschen, dels just på grund av att jag är tjej (han ansåg att tjejer får jobb numera bara för att dom är tjejer) och dels om jag bara inte var som andra tjejer. Jag fick inte va "så känslig" för då skulle jag inte bli långvarig. Jag måste ex kunna ta och låta skämt passera. Då skulle jag kunna nå långt tydligen...

**Mjölkföretagardagarna**, jag åkte dit utan min man och hörde direkt kommentarer om att jag minsann var ute på vift. Två ytligt bekanta försökte få i mig sprit under middagen, och jag hade all möda att hålla mig undan dem på kvällen. När jag är på väg till mitt rum hör jag hur dom kommer efter, jag springer, får igen dörren och hör dom banka på utanför och skrika vad som ska göra med mig. Ringer min man som blir förbannad men jag tystar honom med att jag inte vill gå vidare, det är jag själv som har mest att förlora på det. Har undvikit att åka ensam på tillställningar efter det.

**Jag hade just** blivit invald i en styrelse med stor majoritet män. Inget jag tänkte på, jag var glad och stolt och ivrig att få göra nytta. Då möts jag vid första styrelsemötet av ansvarig tjänsteman som klappar mig i rumpan och säger "Trevligt med lite kvinnlig fågring!"



**På en virkesköpande** organisation där jag arbetade med virkesinköp hände det vid mer än ett tillfälle att markägande män gjorde närmanden, skickade opassande sms, skickade blommor, ville resa bort och bo på hotell med mig etc. En gång blev det ett fysiskt närmande vilket gjorde att jag var tvungen freda mig med våld. När jag berättade om dessa händelser till mina kollegor blev svaret oftast i stil med att "det får du ju se som en komplimang" "då har du ju chans köpa mycket virke". Denna förminskning av mig som person gjorde att jag inte orkade polisanmäla. Det var ju en komplimang.



**Jag har varit** förtroendevald rätt länge. Det har blivit bättre, men ändå... Ett gäng gubbar missar aldrig ett tillfälle att känna och klämma lite extra. Av "misstag" dra handen över rumpan på en. Förvånansvärt är dessa män också oftast gifta. Så många gånger jag fått förslag om en tur i sänghalmen på LRF-stämmor.

**Som ung** förtroendevald har jag flera gånger fått kommentarer om mitt utseende, ibland med grova sexuella anspelningar. Alltifrån att mina bröst skulle vara kul att leka med till att det vore fint att se mig på alla fyra.

**Jag sitter** framför datorn med ryggen mot dörren och lägger in dagens insamlade data. Jag är sist kvar på kontoret och ska snart gå hem för kvällen. Hör fotsteg i korridoren utanför, tänker inte så mycket på det. Dörren till mitt kontor stängs och någon ställer sig alldeles bakom mig. Denna någon lägger händerna på mina axlar, stryker min hals och nacke med sina fingrar och ner över axlarna. Min puls rusar, jag försöker vända på huvudet för att se vem som står bakom mig. Jag försöker vrida mig undan men händerna hårdnar om mina axlar och jag kommer inte upp ur stolen. Som tur var sover min följeslagare under skrivbordet. Hon anar nu oråd, vaknar och börjar morra. Mannen bakom mig, vars händer jag inte får bort, fortsätter att treva över mina axlar. Han är helt lugn och säger lite överlägset: "Kom till mitt kontor, så ska jag lära dig hur man sköter skog". Min annars så folkglada hund, har tappat tålamodet, rusar upp skäller, reser ragg och visar tänderna. Jag lyckas ta mig loss och frågar kollegan vad fan han gör. Varpå kollegan lugnt svarar: "Jag hade vägarna förbi och såg att det lös i ditt rum och tänkte vi skulle talas vid lite." Den kvällen går jag skakad och obehaglig till mods hem från jobbet. Obehaget har kommit för att stanna och nuförtiden funderar jag alltid över vem som går i korridoren eller vem jag jobbar med. Jag har många gånger funderat över vad som kunde ha hade hänt den kvällen eller vid andra tillfällen om jag inte haft hunden med mig.



**På ett stort** möte om sammanslagning av regioner hade jag varit föredragande. Efter mitt föredrag satte jag mig vid ett av borden, bredvid en man som sa att han tyckte att det var det värsta skit han hade hört. Sedan lade han handen på mitt lår och sa: "Fast du och jag kan ju träffas i ett annat sammanhang och slå ihop oss."

.....

**Som ny** skogsinspektör stod jag och småpratade med några av de förtroendevalda skogsägarna. De passade på att välkomna mig och sa att det var ju roligt för gubbarna i mitt ansvarsområde att få en fin tjej att titta på...

# Vad kan vi **alla** göra?

## Som **individ**

**Vi har alla** som individer ett ansvar för vilka beteenden och normer som vi accepterar och är med och skapar. Att våga säga ifrån – även om det är jobbigt att behöva ta striden – är förutsättningen för att skapa förändring och ett mer jämställt grönt näringsliv. Kom ihåg att det inte är du som säger ifrån som förstör stämningen, utan den som fällt en plump kommentar eller betett sig sexistiskt.



- ▶ **Reflektera över** ditt eget beteende och dina egna normer. Har du gjort saker som gått över någons gräns? Har du blundat för eller bortförklarat saker som du sett?
- ▶ **Säg ifrån** mot oönskat och oacceptabelt beteende, direkt vid det första sexistiska skämtet.
- ▶ **Agera** när du ser något beteende som inte är okej och någon som går över en gräns.
- ▶ **Stötta** den som blivit utsatt.
- ▶ **Prata** med andra – om normer, maktobalanser, beteenden och kultur. Det gäller alltifrån samtal med våra barn till samtal med vänner, kollegor och andra vi har runt omkring oss.

# Som arbetsgivare och chef\*

**Du som är** chef och arbetsgivare har lagstadgad skyldighet för att arbetsplatsen är fri från trakasserier, exkludering och diskriminering. Du har också ansvar för att jobba både förebyggande och långsiktigt.

- ▶ **Använd** lagstiftningen i ditt arbete – det finns tydliga krav i diskrimineringslagstiftningen kring arbetsgivarens ansvar.
- ▶ **Var tydlig** med vad som är ett oacceptabelt beteende och var gränsen går.
- ▶ **Ta upp** frågan i många olika sammanhang: på introduktioner, arbetsplatsträffar, medarbetarenkäter etc. Det visar att du som chef och ni som organisation tycker att frågan är viktig.
- ▶ **Om** du får veta att någon blir trakasserad ska du enligt lag utreda vad som hänt och vidta åtgärder för att förhindra fortsatta trakasserier. Agera snabbt och visa stöd för den som är utsatt.
- ▶ **Arbeta** för en inkluderande och jämställd arbetsplats. Normer och kultur skapas i vardagen – fundera över er kultur, jargong, vem som får ta plats, hur resurser fördelas osv.
- ▶ **Prata om** frågor kring värderingar och beteenden tillsammans med dina medarbetare – använd #metoo-berättelserna i denna rapport som konkreta exempel att utgå från.
- ▶ **Agera** som den förebild du som chef och ledare är, du sätter på många sätt normen i verksamheten.



\*) Delar av materialet taget från me too. Så går vi vidare, röster, redskap och råd. Red: Alexandra Pascallidou, 2017

# I en förening

I **det gröna** näringslivet finns många olika organisationer och föreningar och därmed också många förtroendevalda. Som förtroendevald är du en ledare – oavsett om du är verksam på lokal, regional eller central nivå. Du har därför ett extra ansvar för kulturer och normer i din organisation, och du har möjlighet att förändra och påverka – ta det på allvar!

- ▶ **Markera tydligt** och publikt när du ser oacceptabelt beteende. Att vara tyst innebär ett accepterande av beteendet.
- ▶ **Diskutera** frågor om normer, jämställdhet och kultur i er styrelse. Vilken kultur och vilka normer har ni i er organisation – och vilka vill ni ha? Vilka vill vara hos er idag, och vilka känner sig inte hemma hos er?
- ▶ **Arbeta för** en inkluderande och jämställd organisation. Fundera över er jargong, vem som får ta plats, hur resurser fördelas, vilka frågor som anses ha hög status, hur ni tar emot nya osv.
- ▶ **Använd** berättelserna i denna rapport som underlag och konkreta exempel att tala om – i styrelsen och i föreningen i stort.
- ▶ **Genomför** en studiecirkel – för styrelsen eller för alla engagerade i föreningen. Ta hjälp av Studieförbundet Vuxenskolan med det praktiska.
- ▶ **Ta in** och fyll på med kunskap till er styrelse i frågor om jämställdhet och normer – bjud in en extern föreläsare, läs in er på frågorna. Tips på material att läsa finns på [www.jamstalld-hetsakademin.se/metoo](http://www.jamstalld-hetsakademin.se/metoo)
- ▶ **Förutsättningar** för jämställda styrelser skapas av valberedningarna. Sträva därför efter mångfald i dessa viktiga grupper.
- ▶ **Som förtroendevald** är du ledare och därmed förebild – var medveten om det och agera därefter.



# LRFs Jämställdhetsakademi

LRFs Jämställdhetsakademi startade som en tankesmedja år 2009 för att ge kvinnor och män likvärdiga möjligheter att starta och driva företag inom det gröna näringslivet.

**Jämställdhetsakademien** består av nitton ledamöter som är namnkunniga experter inom jämställdhet och företagande samt företrädare på högsta nivån från kooperativa företag inom det gröna näringslivet. Jämställdhetsakademien har genom åren tagit fram rapporter, arrangerat seminarier, deltagit i externa event, föreläst och bildat opinion för att stärka jämställdheten i det gröna näringslivet.

Jämställdhetsakademins rapporter har bland annat givit ny kunskap om osynliggörandet av kvinnor som företagare, visat hur de ekonomiska strömmarna ser ut från ett genusperspektiv samt undersökt mäns och kvinnors förhållande till arbetstid, fritid, hem och familj i det gröna näringslivet.

Jämställdhetsakademien har också satt ljuset på den ekonomiska ojämställdheten på gårdsnivå, lyft fram goda exempel på jämställdhetsarbete från kooperativa företag inom jord- och skogsbruk, och även fått Jordbruksverket att förbättra sina mätmetoder kring företagande för att bättre fånga kvinnors företagande.

## LRFs Jämställdhetsakademi jobbar för ökad jämställdhet inom det gröna näringslivet

Det gröna näringslivet har goda tillväxtpotentialer och en viktig roll i ett hållbart samhälle. **Vi behöver alltså nya affärsmöjligheter, mer tillväxt och fler företagare i det gröna näringslivet.** För att lyckas med det måste kvinnor och män ha likvärdiga möjligheter som företagare – **och detta jobbar LRFs Jämställdhetsakademi för!**

[www.jamstalldhetsakademien.se](http://www.jamstalldhetsakademien.se)



.....  
**PRODUCERAD 2018 AV**  
**LRFs JÄMSTÄLLDHETSKADEMI**  
**REDAKTÖR:** Petra Pilawa, LRF  
**GRAFISK FORM:** Karozz Form  
**FOTO:** LRFs bildbank